

Πρόγραμμα «ΝΕΡΟ ΓΙΑ ΤΟ ΑΥΡΙΟ»

4η Συνάντηση Co-Designers του Προγράμματος «Νερό για το Αύριο»

22 Ιουνίου 2021, 16:00 - 18:30

Ιούνιος 2021

Συγγραφική ομάδα:

Αλαμάνος Άγγελος, Πλιάκου Τατιάνα, Τριτοπούλου Έφη, Κουντούρη Φοίβη, Παπαδάκη Λυδία

4^η Συνάντηση Co-Designers του Προγράμματος «Νερό για το Αύριο»

22 Ιουνίου 2021, 16:00-18:30

Αρχικά η Καθ. Φοίβη Κουντούρη καλωσόρισε τους συμμετέχοντες και έπειτα έγινε σύντομη σύνδεση με την 3^η συνάντηση. Στη συνέχεια ακολούθησε μια παρουσίαση από τον κ. Κώστα Γκούμα, πρ. Πρόεδρος του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Κεντρικής Ελλάδος & Διαχειριστής της σελίδας ygethe.gr με θέμα την «Παρουσίαση προβλεπόμενων μέτρων για την κάλυψη του υδατικού ελλείμματος του ΥΔ Θεσσαλίας σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ)». Ο Αντι-Περιφερειάρχης Γιώργος Λαδόπουλος, τοποθετήθηκε και ανέπτυξε τη στάση της Περιφέρειας. Η διαδικασία παρουσιάσεων-συζητήσεων συντονίστηκε από την Καθ. Κουντούρη. Η πρώτη παρουσίαση του κ. Γκούμα ξεκίνησε με μία σύντομη αναφορά στην Ευρωπαϊκή Οδηγία – Πλαίσιο για τη διαχείριση των υδάτων, η οποία καθιερώνει κοινές αρχές και κοινά μέτρα για όλα τα Κράτη Μέλη προς επίτευξη της «καλής κατάστασης» όλων των υδάτων. Εν συνεχεία, προχώρησε σε παρουσίαση του ΣΔΛΑΠ, το οποίο αποτελεί μία κοινωνική συμφωνία για την αειφορική διαχείριση του νερού και είναι ένα θεσμικό κείμενο, που έχει χαρακτήρα δεσμευτικού πλαισίου για κάθε δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με το νερό στο υδατικό διαμέρισμα Θεσσαλίας. Βασικό στοιχείο του ΣΔΛΑΠ είναι το Πρόγραμμα Μέτρων που διακρίνεται σε βασικά (36) και συμπληρωματικά (46) μέτρα. Κύρια σημεία στα οποία στάθηκε ήταν:

- Τα στοιχεία που παρουσίασε είναι επικαιροποιημένα και διασταυρωμένα, έπειτα από εκτενή έρευνα και συνομιλίες με αρμόδιους υπαλλήλους διαφόρων υπηρεσιών.
- Έχουν διαψευστεί οι προσδοκίες για μηδενισμό του υδατικού ελλείμματος στη Θεσσαλία και διαπιστώθηκε ότι υπάρχει μία σειρά από υπόγεια και επιφανειακά υδατικά συστήματα, τα οποία δεν πέτυχαν τους στόχους της Οδηγίας-Πλαίσιο για καλή οικολογική ή/και χημική κατάσταση έως το 2021.
- Από τα υπόγεια υδατικά συστήματα αντλούνται ετησίως περί τα 120 -150 εκατ. m³ από τα μόνιμα γεωλογικά αποθέματα, ενώ αθροιστικά εκτιμάται ότι έχουν αντληθεί περί τα 3 δισεκατομμύρια m³.
- Τα όποια αποτελέσματα βασίζονται κυρίως στα συμπληρωματικά έργα και κυρίως στα έργα ταμίευσης νερού, όχι στα βασικά μέτρα ή σε αυτά της διαχείρισης της ζήτησης.
- Το υδατικό έλλειμμα της Θεσσαλίας υπολογίζεται περίπου στα 477 hm³, το οποίο είναι σχεδόν αδύνατο να καλυφθεί με βάση τα σημερινά δεδομένα.
- Εξετάστηκαν οι ακόλουθες δέσμες μέτρων:
 - Ηλεκτρονική ετήσια καταγραφή απολήψεων (επιφανειακών και υπόγειων υδάτων) – δεν υλοποιήθηκε λόγω προβληματικών περιφερειακών υπηρεσιών (άλλα 10 χρόνια για αδειοδότηση 15.000 γεωτρήσεων), μη υλοποίησης ΕΜΣΥ, κακή απόδοση ΕΑΓΜΕ, κανένας δειγματοληπτικός έλεγχος σε κατανάλωση νερού,
 - Μέτρα διαχείρισης της ζήτησης: δεν έχουν εφαρμοστεί,
 - Γεωργία ακριβείας: δεν υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική και σχέδιο με κίνητρα,
 - Δίκτυα άρδευσης: δεν υπάρχει συνολικό σχέδιο συστηματικής και στοχευμένης παρέμβασης στα κατεστραμμένα ή/και ανοικτά αρδευτικά δίκτυα πολλών από τους φορείς διαχείρισης (ΤΟΕΒ, κ.α),
 - Μείωση κατανάλωσης 14% (από 524 σε 450 m³/στρ.) – δεν έχει πραγματοποιηθεί λόγω έλλειψης πλάνου, κινήτρου, προβληματικούς φορείς (ΤΟΕΒ, θεσμικό πλαίσιο) και ανεξέλεγκτους χρήστες (ιδιωτικές γεωτρήσεις),

- Δρομολογημένα έργα: Κάρλα (40 hm³) - Από το προβλεπόμενο αρδευτικό δίκτυο για την κάλυψη 84.400 στρ. μέχρι σήμερα ολοκληρώθηκε το 32% (για 26.700 στρ.), ενώ άρδευση (με νερά της Κάρλας) γίνεται μόλις σε 10 χιλ. στρ.,
- Φράγμα Αγιονερίου (13 hm³): Στάσιμο το έργο από το 2006,
- Φράγμα Ληθαίου (4 hm³): Έναρξη το 2005 και δεν ολοκληρώθηκε ακόμη,
- Φράγμα Δελερίων (6,1 hm³) : έχει πλήρη ωριμότητα (μελέτες από το 2008),
- Ταμιευτήρας Ξεριά Αλμυρού (3,8 hm³) : Έργο σε εξέλιξη (καθυστερήση λόγω Ιανού)
- Φράγμα Πύλης (40 hm³): Υπάρχει οριστική προμελέτη και έγκριση περιβαλλοντικών όρων (2022),
- Φράγμα Μουζακίου (20 hm³): Αναφέρεται μεν η ύπαρξη οριστικής μελέτης, αλλά απαιτείται επικαιροποίηση και επανεξέταση του κόστους για πολλούς λόγους, μεταξύ των οποίων οι απαλλοτριώσεις πολλών εξοχικών κατοικιών, οδοποιίας κ.α στη λεκάνη κατάκλυσης του φράγματος,
- Φράγμα Ενυπέα Φαρσάλων ή Παλιοδερλί (50 hm³): Εντάχθηκε πρόσφατα στο Ταμείο Ανάκαμψης (ΣΔΙΤ). Ίσως το μόνο που έχει πιθανότητες να κατασκευασθεί μέχρι το 2027,
- Τεχνητός εμπλουτισμός Χάλκης (10 hm³): Προκαταρκτική από το 2000,
- Ταμιευτήρες Κοιλιάδας και Κραννώνα (3 hm³),
- Νεοχωρίτης (20 hm³): Έχει ωριμότητα (απαιτούνται απαλλοτριώσεις και οριστική μελέτη δικτύων),
- Πεδινές λιμνοδεξαμενές (75 hm³) : Ανεδαφική πρόταση χωρίς τεχνική τεκμηρίωση (σε ποιες περιοχές, από που θα τροφοδοτούνται με νερό, κόστος λειτουργίας, κ.α),
- Χαρακτηριστικό της αναξιοπιστίας του ΣΔΛΑΠΘ (2014 - 2017), είναι ότι από τα 82 μέτρα (βασικά και συμπληρωματικά), μόνο 10 ολοκληρώθηκαν, 45 βρίσκονταν σε εξέλιξη το 2017 και τα 27 δεν ξεκίνησαν. Από τα 16 έργα δομικών κατασκευών (που απαιτούν και οικονομικούς πόρους) μόνο το 1 ξεκίνησε (6 σε εξέλιξη, 9 δεν ξεκίνησαν),
- Το ΣΔΥΛΑΠΘ του 2014 περιλάμβανε σενάριο μεταφοράς νερού από το Θεσσαλικό τμήμα του Αχελώου (φράγμα Συκιάς και σήραγγα μεταφοράς) που αφαιρέθηκε με εντολή του Υπουργείου προς τους μελετητές της 1ης αναθεώρησης του 2017. Τα έργα αυτά, με μικρό χρόνο υλοποίησης και κόστος (ημιτελή έργα), θα συνέβαλαν στη άμβλυση του προβλήματος.

Κλείνοντας σε αυτό το σημείο, ο κ. Γκούμας τόνισε ότι:

- Άγνωστη παραμένει η ποσότητα εξοικονόμησης νερού από τα 185 hm³ που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα βασικών μέτρων και ειδικότερα στη δράση εξοικονόμησης – μείωσης της κατανάλωσης (πρώτη δέσμη συμπληρωματικών μέτρων),
- Στα δρομολογημένα έργα δομικών κατασκευών (δεύτερη δέσμη συμπληρωματικών μέτρων) αναμένεται να συγκεντρωθούν περίπου 20 hm³, από τα 67 hm³ νερού που υπολογίζονται συνολικά στο ΣΔΛΑΠΘ,
- Με τα πρόσθετα έργα δομικών κατασκευών, τον τεχνητό εμπλουτισμό και τις λιμνοδεξαμενές (τρίτη δέσμη συμπληρωματικών μέτρων) θα συγκεντρωθούν περίπου 50 – 80 hm³ (υπό προϋποθέσεις μέχρι το 2027), από τα 225 hm³ νερού που υπολογίζονται συνολικά στο ΣΔΛΑΠΘ,
- Η πρόβλεψη – πρόταση του ΣΔΛΑΠ υλοποίησης έργων δομικών κατασκευών και ειδικά έργων ταμίευσης νερού στη Θεσσαλία, στο χρονικό ορίζοντα 2017 – 2021 θεωρείται ανέφικτη,
- Ο στόχος για την αποκατάσταση του ελλείμματος των 3 δις κ.μ. υπόγειου νερού σε 60 χρόνια (σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΣΔΛΑΠ) είναι επίσης ανέφικτος,

- Η πρόβλεψη – δέσμευση (του ΣΔΛΑΠ) για άρδευση 2,5 εκ. στρεμμάτων στη Θεσσαλία σε συνδυασμό με την αδυναμία (για πολλά ακόμη χρόνια) υλοποίησης των απαιτούμενων έργων, θα έχει ως αποτέλεσμα την επιδείνωση του οικολογικού προβλήματος (απολήψεις 150-200 εκ. κ. μ. ετησίως από μόνιμα υπόγεια αποθέματα),
- Τα πρόσθετα περιφερειακά έργα (3^η δέσμη) δεν έχουν ωριμότητα, με άγνωστο ή/και πλασματικό προϋπολογισμό και σε κάθε περίπτωση δεν επαρκούν. Εκτός από φράγμα Ενιπέα που εντάχθηκε πρόσφατα στο Ταμείο ανάκαμψης με ΣΔΙΤ
- Το εναλλακτικό, «έσχατο μέτρο», καταστροφικό για την Θεσσαλία, σενάριο είναι η μείωση των αρδευόμενων παραγωγικών εκτάσεων (από 500 – 900 χιλιάδες στρέμματα) και η φτωχοποίηση χιλιάδων αγροτικών νοικοκυριών,
- Τα περιφερειακά έργα δεν επαρκούν για την επίλυση του υδατικού ελλείμματος της θεσσαλικής λεκάνης και όσοι τα προβάλλουν ως εναλλακτική λύση για τη ματαίωση-εγκατάλειψη της μεταφοράς νερών από τον Αχελώο, ουσιαστικά παραπέμπουν στον περιορισμό των δυνατοτήτων γεωργικής ανάπτυξης στον θεσσαλικό κάμπο,
- Η ολοκλήρωση των ημιτελών έργων επί του Άνω Αχελώου είναι εφικτή με ευνοϊκότερες οικονομικές προϋποθέσεις (η σχετική δαπάνη ολοκλήρωσης του φράγματος Συκιάς και της σήραγγας Πευκοφύτου δεν ξεπερνά τα 300 εκατ. €).

Στο σημείο αυτό ακολούθησε συζήτηση, κατά την οποία η Καθ. Κουντούρη απηύθυνε ερωτήσεις αναφορικά με τη διαχείριση της ζήτησης του νερού, η οποία αποτελεί σημαντική παράμετρο για τη μείωση του ελλείμματος. Σε κάθε περίπτωση όμως δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς οργανωμένο πλάνο, όπως χαρακτηριστικά είπε η κ. Κουντούρη: «χρειάζεται δουλειά με τους χρήστες, να εξηγηθεί ποια είναι τα εναλλακτικά προτεινόμενα μέτρα και οι πηγές εισοδήματος».

Σε απολογισμό των έργων της 2^{ης} Δέσμης, από τα «δρομολογημένα» μόνο το Καστρί και της Γλαύκης έχουν ολοκληρωθεί και λειτουργούν.

Συμπερασματικά, τα δύο βασικά στοιχεία που τονίστηκαν είναι η αδυναμία της οικονομικής διαχείρισης και της γενικότερης διαχείρισης των έργων, καθώς και οι θεσμικές αδυναμίες. Μία πρόταση από τον κ. Γκούμα η οποία έχει διατυπωθεί και από άλλους συμμετέχοντες σε προηγούμενες συναντήσεις, είναι η λύση μιας Ενιαίας Διοίκησης – όργανο Διαχείρισης Υδάτων σε Εθνικό επίπεδο.

Ο κ. Λαδόπουλος πήρε στη συνέχεια το λόγο για τη δική του παρουσίαση – τοποθέτηση ξεκινώντας από το γεγονός ότι η Περιφερειακή Αρχή ανέλαβε από 1/1/2011 και από τότε έχει λύσει διαφορές και διαμάχες ανάμεσα σε χρήστες νερού.

Συμφωνεί με τον κ. Γκούμα ότι η κατάσταση δεν είναι καλή, είναι έως και επικίνδυνη λόγω της υπαλμύρωσης και της υποβάθμισης του υπόγειου υδροφορέα. Ανέφερε ότι υπάρχουν μελέτες και προ-μελέτες αλλά και ήδη ώριμα σχέδια. Τόνισε ότι το 7% από τη χρήση του νερού είναι για την αστική χρήση και το άλλο 7% για τη βιομηχανική χρήση. Το υπόλοιπο αξιοποιείται στην αγροτική παραγωγή.

Τα έργα αποτελούν σχεδιασμό της Περιφέρειας και είναι προϋπολογισμένα με 1,3δισ €, έχουν σταλεί μετά το πρόγραμμα «Μπαλτατζής» στο νέο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης. Όμως αναγνωρίζει ότι δεν προχωράνε ή ότι δρομολογούνται πολύ αργά – δεν μπορεί να απορροφηθεί η χρηματοδότηση του Ταμείου Ανάκαμψης.

Στη συνέχεια, υποστήριξε ότι η αύξηση του νερού και κατ' επέκταση η αύξηση της παραγωγικότητας και ποιότητας θα επιτευχθεί μόνο με την επιπλέον προσφορά από τον Αχελώο.

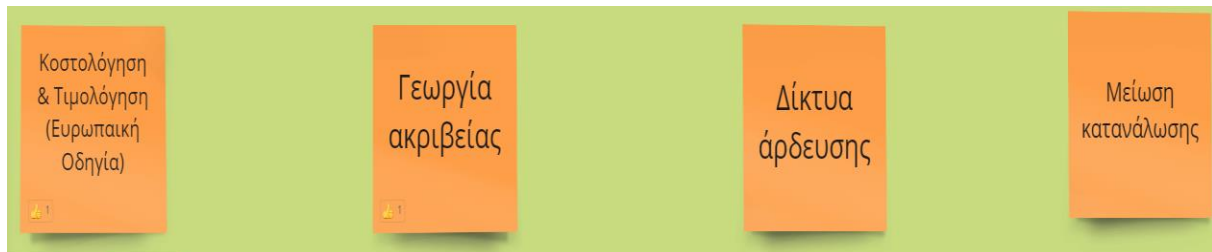
Αναφορικά με την κοστολόγηση-τιμολόγηση του νερού, θεωρεί ότι το κόστος νερού είναι τεράστιο.

Υποστήριξε ακόμη ότι στη Θεσσαλία κατανοούν την αξία του νερού, αλλά την ίδια στιγμή ότι νερό χάνεται σε ανοιχτά δίκτυα.

Ακόμη ανέφερε, ότι πρέπει να υπάρξει δομημένη διοίκηση διαχείρισης υδάτων, ήτοι οργανισμοί χρηστών που θα εκλέγουν ΔΣ, θα συμμετέχουν σε επιτροπές υδρογεωλογικών λεκανών, οι οποίες με τη σειρά τους θα συμμετέχουν στον Ενιαίο Φορέα, που θα αποτελεί σύμβουλο του Υπουργού Εξωτερικών. Θεωρεί ακόμη ότι διακρατικές συμφωνίες και διεθνείς συμβάσεις είναι απαραίτητες.

Στο σημείο αυτό, η Καθ. Κουντούρη διαπίστωσε μία αβεβαιότητα από την πλευρά της Περιφέρειας σχετικά με το τι περιλαμβάνει για τη διαχείριση του νερού στη Θεσσαλία το Σχέδιο Ανάκαμψης. Ο κ. Λαδόπουλος τόνισε ότι η Περιφέρεια θα υλοποιήσει άμεσα ό,τι της δοθεί. Ο κ. Γκούμας συμπλήρωσε ότι έχει ήδη δοθεί λίστα με έργα στο Ταμείο Ανάκαμψης, ωστόσο κανένα δεν είναι ώριμο για να μπορέσει να συμβασιοποιηθεί μέχρι το 2022, εκτός από το Φράγμα Ενιπέα που θα το υλοποιηθεί μέσω ΣΔΙΤ. Η ωρίμανση των έργων προϋποθέτει και χρήματα για τις μελέτες. Ο κ. Λαδόπουλος σημείωσε ότι η Περιφέρεια δεν διαθέτει τους οικονομικούς πόρους καθώς και ότι δεν γνωρίζει τι δράσεις για την Περιφέρεια εμπίπτουν στο πλαίσιο του ταμείου ανάκαμψης, ενώ τόνισε ότι χρειάζονται δημόσιες επενδύσεις.

Κατόπιν, η επιστημονική ομάδα κατήυθνε τη συζήτηση ως προς την αξιολόγηση των μέτρων – δράσεων που αναλύθηκαν στις παρουσιάσεις, παρουσιάζοντάς τα με τη σειρά, κατά δέσμη, ώστε να δοθεί έμφαση στις απόψεις των συμμετεχόντων, και τη σύγκλιση αποδοχής ή όχι για το κάθε μέτρο.

Στην εικόνα φαίνεται η κατηγοριοποίηση της 1^{ης} Δέσμης μέτρων σε:

- 1) Κοστολόγηση & Τιμολόγηση
- 2) Γεωργία ακριβείας
- 3) Δίκτυα άρδευσης
- 4) Μείωση κατανάλωσης

Η διαχείριση της ζήτησης και η αναγνώριση της αναγκαιότητάς της όπως έχει δείξει η μέχρι τώρα πορεία των συναντήσεων αποτελεί σημαντική πρόκληση.

Ακολούθησε συζήτηση αναφορικά με τις κατηγορίες της 1^{ης} Δέσμης μέτρων. Συγκεκριμένα:

Ο κ. Λαδόπουλος ανέφερε ότι δεν υπάρχει αντικειμενικός τρόπος κοστολόγησης, αλλά κατευθυνόμενη και συμφεροντολογική εκτίμηση του κόστους. Είναι επομένως εναντίον του μέτρου αυτού.

Ο κ. Πραπόπουλος ανέφερε σχετικά με τα δίκτυα άρδευσης ότι είναι κάτι χειροπιαστό, αποτελεί θέμα βούλησης της κυβέρνησης. Προτιμά να γίνει πρώτα η καλύτερη δυνατή διαχείριση της ζήτησης και μετά να πάμε σε έξτρα προμήθεια από τον Αχελώο.

Η κ. Οικονόμου πρότεινε να γίνει ιεράρχηση προτεραιοτήτων και σταδιακή εφαρμογή των μέτρων καθώς και ένα επιτυχές παράδειγμα να εφαρμοστεί αντιστοίχως.

Ο κ. Μαρκινός τόνισε αρχικά την πολυτιμότητα του έργου του Αχελώου για τη Θεσσαλία, αν όχι εκτροπή, τότε μία μερική μεταφορά νερού. Ανέφερε, ότι με τον ΤΟΕΒ Ταυρωπού αρδεύουν 120 χιλιάδες στρέμματα με επιφανειακό νερό που προέρχεται από τη λίμνη Πλαστήρα (βαρυντικό δίκτυο). Χρησιμοποιούν για τις αρδεύσεις τεχνητή βροχή (θερινές καλλιέργειες) αλλά και τη μέθοδο της κατάκλυσης (χειμερινές καλλιέργειες), οι οποίες ωστόσο δεν αποτελούν μεθόδους έξυπνης γεωργίας, όπως σημείωσε ο κ. Λαδόπουλος. Ακόμη, ανέφερε ότι κατάφεραν να ωριμάσει μελέτη κλειστού δικτύου (850 χλμ για άρδευση 120 χιλιάδων στρεμμάτων). Σε επίπεδο Θεσσαλίας θα πρέπει να υπάρχει ενιαίος φορέας διαχείρισης. Έφτιαξαν σύστημα καταγραφής νερού με smartphones (Καλλιρρόη), όπου καταγράφονται καθημερινά οι ανάγκες σε νερό των παραγωγών, τι καταναλώνουν και τι παραγγέλνουν, σε επίπεδο ΤΟΕΒ Ταυρωπού.

Σημειώνεται εδώ, ωστόσο, ότι το δίκτυο που περιέγραψε ο κ. Μαρκινός φαίνεται να αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα – επίσης το οριζόντιο μέτρο κοστολόγησης δεν έχει σχέση με τη ζήτηση αλλά είναι στρεμματικό. Δηλαδή δε συνδέεται ούτε έμμεσα με το τι καλλιεργείται (γιατί κάθε καλλιέργεια έχει άλλες ανάγκες σε νερό), επομένως δεν προσφέρει κανένα κίνητρο για εξοικονόμηση νερού.

Η κ. Κουντούρη τόνισε ότι ο Αχελώος είναι ανεπαρκής αν γίνει χωρίς την απαραίτητη διαχείριση της ζήτησης.

Ο κ. Αραμπατζής έθεσε το ερώτημα αν οι χρήστες έχουν λάβει σχετικές συμβουλές / έχουν καθοδηγηθεί σχετικά με το πόσο νερό θα έπρεπε να καταναλώνουν. Ανέφερε ότι για να μπορέσουμε να αξιοποιήσουμε το υδατικό μας δυναμικό, πρέπει πρώτα να έχουμε όραμα, στρατηγική και μετά θα πρέπει να ακολουθήσουν τα μέτρα που θα εφαρμόσουμε έχοντας μηχανισμούς ενημέρωσης των χρηστών. Στο πλαίσιο αυτό, ο κ. Λαδόπουλος ανέφερε ότι οι χρήστες είναι επιμορφωμένοι.

Ο κ. Χατζηγιαννάκης πρότεινε οι ΤΟΕΒ να πάρουν πρωτοβουλία σχετικά με τη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Ο κ. Λαδόπουλος ανέφερε ότι η λύση είναι η τηλεμετρία. Πρέπει να αξιοποιήσουμε τη ΔΑΟΚ για την παρακολούθηση της χρήσης, καθώς και τις δηλώσεις ΟΣΔΕ. Συνδυασμός τεχνικής άρδευσης με στρέμματα που καλλιεργούμε.

Στο σημείο αυτό τονίσθηκε ότι χρειάζεται να ορισθούν προτεραιότητες στις δράσεις και στα έργα που θα γίνουν, και έπειτα να εκτιμηθεί αν είναι εφικτό να πραγματοποιηθούν. Το “masterplan” είναι ουσιαστικά αυτή η οργανωμένη πρόταση για τα έργα που θα πρέπει να γίνουν αφού εξασφαλιστεί συναίνεση από τους συμμετέχοντες. Συζητήθηκε η πιθανότητα οργάνωσης συναντήσεων με τον καθένα από τους συμμετέχοντες ξεχωριστά.

Πριν από την επόμενη συνάντηση των συν-σχεδιαστών θα σταλεί ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση των μέτρων συγκεκριμένα και από όλους. Επίσης, η συζήτηση περί των μέτρων-δράσεων και λύσεων θα συνεχιστεί ώστε να δοθεί έμφαση και να επιτευχθούν απτά αποτελέσματα.